Proroci ve Starém zákoně

Texty na tento týden

Jk 5,17.18; 1Kr 19,1–16; 1Kr 22,1–14; Ex 15,20; 2Kr 22,11–14; Jr 14,1–15

Úvodní text

„Když vycházeli, Jóšafat se postavil a řekl: ‚Slyšte mě, Judejci i obyvatelé Jeruzaléma! Věřte v Hospodina, svého Boha, a budete nepohnutelní; věřte jeho prorokům a bude vás provázet zdar.'" (2Pa 20,20b)

Globální poziční systém (GPS) nám na našich cestách pomáhá zjistit, kde se nacházíme, kudy máme jít, a dokonce nás varuje před nebezpečím. I jako duchovní poutníci na cestě do nebe potřebujeme vedení v přítomnosti i v budoucnosti prostřednictvím nebeského „pozičního systému". Jedním ze způsobů, kterým Bůh v minulosti vedl svůj lid, byla služba starozákonních proroků. V jejich příbězích, radách, proroctvích, poezii a písních se dozvídáme mnoho o životě a službě desítek proroků, kteří lidu předávali Boží poselství.

Naše studium se tento týden zaměří na starozákonní zprávy o prorocích. Díky nim poznáme, jak se dar proroctví projevoval u některých z těchto Božích služebníků. Uvidíme, že to byli lidé jako my, křehké bytosti prožívající strach, hněv a zklamání. Jejich život byl často komplikovaný, plný výzev a těžkostí, podobně jako ten náš.

Co se tedy můžeme naučit, když se podíváme na život několika těchto zvláštním způsobem povolaných Božích služebníků?

Osnova lekce

Tento týden se budeme věnovat životu a službě starozákonních proroků, které si Bůh vyvolil k vedení svého lidu. Ačkoli to byli křehcí a chybující lidé, jejich prostřednictvím předával svá důležitá poselství, varování a zaslíbení. Příběh jejich ochotné služby Bohu je inspirací pro náš vlastní duchovní růst pod vedením Ducha svatého.

- Jk 5,17.18; 1Kr 19,1–16: Elijáš – lidská křehkost a pochybnosti věrného Božího služebníka (neděle)
- 1Kr 22,1–14; 1S 9,3–14: Praví proroci – odvaha mluvit pravdu navzdory odporu mocných (pondělí)
- Lv 8,10–13; 1S 8,4–22: Odpovědná role proroků při vedení králů a kněží (úterý)
- Ex 15,20; 2Kr 22,11–14: Povolání a důležitá služba žen v prorockém úřadě (středa)
- Jr 14,13–15: Nebezpečí falešných proroků a jejich lidských výmyslů (čtvrtek)

PROROCI – LIDÉ JAKO MY

[17]Eliáš byl člověk jako my, a když se naléhavě modlil, aby nepršelo, nezapršelo v zemi po tři roky a šest měsíců. [18]A opět se modlil, a nebe dalo déšť a země přinesla úrodu. (Jk 5,17.18)

[12]Po zemětřesení oheň, ale Hospodin ani v tom ohni nebyl. Po ohni hlas tichý, jemný. [13]Jakmile jej Elijáš uslyšel, zavinul si tvář pláštěm, vyšel a postavil se u vchodu do jeskyně. Tu mu hlas pravil: „Co tu chceš, Elijáši?“ [14]Odpověděl: „Velice jsem horlil pro Hospodina, Boha zástupů, protože Izraelci opustili tvou smlouvu, tvé oltáře zbořili a tvé proroky povraždili mečem. Zbývám už jen sám, avšak i mně ukládají o život, jak by mě o něj připravili.“ (1Kr 19,12–14)

Osobní studium

Jak jsme viděli minulý týden, Hospodin prostřednictvím proroka Elijáše vykonal v Izraeli navzdory odporu obrovské dílo. To, čeho Hospodin díky prorokovi dosáhl, bylo neuvěřitelné. A přece... co se stalo potom?

Zamysli se nad tím, jak Jakub představuje proroka Elijáše v úvodním textu (Jk 5,17.18). Co mohl mít na mysli, když řekl, že Elijáš „byl člověk jako my“?

Elijáš měl na hoře Karmel velkolepý úspěch (1Kr 18). Bůh jeho prostřednictvím mocně působil a udělal jeden z nejúžasnějších zázraků popsaných ve starozákonních dějinách: na Elijášovo slovo doslova sestoupil oheň z nebe (1Kr 18,38)! Mohli bychom dospět k názoru, že po něčem takovém musel být Elijáš opravdu šťastný.

Přečti si 1Kr 19,1–16. Co nám tyto verše říkají o emocionálním stavu Božího proroka?

„Už dost, Hospodine, vezmi si můj život, vždyť nejsem lepší než moji otcové“ (1Kr 19,4). Elijáš mluví jako člověk v depresi. Proč? To, co se odehrálo na hoře Karmel, bylo jedinečné a svým způsobem neopakovatelné. Přesto Elijáš prožívá krizi. Klíč můžeme najít v jeho slovech v 1Kr 19,10: „Velice jsem horlil pro Hospodina, Boha zástupů, protože Izraelci opustili tvou smlouvu, tvé oltáře zbořili a tvé proroky povraždili mečem. Zbývám už jen sám, avšak i mně ukládají o život, jak by mě o něj připravili.“ Zní to, jako by naříkal nad tím, co považoval za své selhání ve službě. Odpadnutí přetrvává navzdory jeho nejlepšímu úsilí. Jako by si vyčítal, že tomu nedokázal zabránit. Ať už se zde dělo cokoliv, vidíme lidskost a křehkost tohoto Božího muže. Jinými slovy, „Elijáš byl člověk jako my“ (Jk 5,17).

Aplikace

Proč můžeme někdy snadno získat pocit, že jsme selhali v našem životě nebo úsilí? Která biblická zaslíbení si můžeš přivlastnit, aby ti pomohla překonat malomyslnost?

ROZPOZNÁVÁNÍ PRAVÝCH PROROKŮ

6 Izraelský král shromáždil proroky, na čtyři sta mužů, a řekl jim: „Mám jít do války proti Rámotu v Gileádu nebo mám od toho upustit?“ Odpověděli: „Jdi, Panovník jej vydá králi do rukou.“ 7 Ale Jóšafat se zeptal: „Cožpak tu už není žádný prorok Hospodinův, abychom se dotázali skrze něho?“ 8 Izraelský král Jóšafatovi odpověděl: „Je tu ještě jeden muž, skrze něhož bychom se mohli dotázat Hospodina, ale já ho nenávidím, protože mi neprorokuje nic dobrého, nýbrž jen zlo. Je to Míkajáš, syn Jimlův.“ Jóšafat řekl: „Nechť král tak nemluví!“ (1Kr 22,6–8)

Osobní studium

V raných dějinách Izraele nacházíme důkazy o falešných prorocích (Dt 18,20). Bůh proto nenechal svůj lid bez pokynů, kdo jsou jeho praví proroci. Praví proroci jako příjemci Božího zjevení a inspirace věrně, přesně a čestně předávali Boží poselství, i když se tím někdy stali neoblíbenými u těch, kteří měli moc.

Přečti si 1Kr 22,1–14. Co nám tento text říká o tom, jak jednají věrní proroci?

To, že král o prorokovi řekne „Já ho nenávidím, protože mi neprorokuje nic dobrého, nýbrž jen zlo“ (1Kr 22,8), vypovídá hodně o králi, ale ještě více o prorokovi. Byl to zjevně muž, který se nebál říkat pravdu i samotnému králi – a to rozhodně není způsob, jak si získat královu přízeň.

Když Míkajáš (Micheáš; BK) předkládal pravdu zjevenou Hospodinem, stál sám proti čtyřem stům falešných proroků. Tváří v tvář nátlaku, aby změnil nepříznivé poselství od Hospodina a získal si přízeň odpadlého krále Achaba a jeho manželky Jezábel (1Kr 22,13.14), předložil Míkajáš Boží pravdu bez ohledu na to, jak mohla být přijata.

Přečti si 1S 9,3–14. Co nám tyto verše říkají o tom, jak se na věrné Boží proroky dívali ostatní?

V Písmu nacházíme mnoho příkladů toho, jak vypadal život proroků. V tomto příběhu Saula poslal jeho otec Kíš hledat ztracené oslice. Sluha, který Saula doprovázel, navrhl, aby pátrání nevzdával, protože „v tom městě je muž Boží. A ten muž je vážený“ (1S 9,6). Popis proroka Samuela vykresluje vlastnosti očekávané od Božích proroků. Praví proroci jsou v Písmu označováni za „Boží muže“, vyvolené mimo jiné proto, aby byli příkladem jeho charakteru. Ani to z nich však nedělá bezchybné lidské bytosti.

Aplikace

O kom, dokonce i mezi těmi nejváženějšími „Božími muži“, můžeš říci, že nedělal chyby?

ÚLOHA PROROKŮ

[10]Potom vzal Mojžíš olej pomazání, pomazal příbytek s veškerým příslušenstvím a posvětil je. [11]Sedmkrát jím střikl na oltář a pomazal oltář i všechno jeho náčiní i nádrž s podstavcem, aby je posvětil. [12]Nalil též trochu oleje pomazání na Áronovu hlavu a pomazal ho, aby ho posvětil. [13]Pak vyzval Mojžíš Áronovy syny, aby přistoupili, oblékl jim suknice, přepásal je šerpou a vstavil jim na hlavu mitry, jak přikázal Mojžíšovi Hospodin. (Lv 8,10–13)

Osobní studium

Přečti si 1S 8,4–22 a Lv 8,10–13. Jakou roli měli proroci ve vztahu ke králům a kněžím?

Proroci přicházeli do kontaktu s králi v příjemných i nepříjemných situacích. Když Izraelci žádali krále (1S 8,4–22), řekli: „Dosaď nyní nad námi krále, aby nás soudil, jako je tomu u všech národů" (1S 8,5). Jak smutný, ale výmluvný příklad nebezpečí, kterému Boží lid čelil v každé době: touha být stejní jako ti kolem. V tomto případě netušili, co tato žádost přinese, přestože je Bůh prostřednictvím svého proroka předem varoval (1S 8,11–18). Na základě jejich přání a navzdory vážnému varování Samuel brzy pomazal prvního izraelského krále, v biblických dějinách známého jako král Saul.

Starozákonní 1. a 2. Královská a 1. a 2.Paralipomenon zaznamenávají velmi rozdílné způsoby vlády izraelských a judských králů. Dějiny ukazují, že králů, kteří jednali bezbožně, bylo mnohem více než těch, kteří dělali to, co je správné v Božích očích. Jednou z klíčových úloh proroků bylo pomáhat vést nevěrné krále zpět k poslušnosti Božího zákona. To byl také důvod, proč tito proroci čelili různým hrozbám. Někteří se stali obětí králů, kteří odváděli Boží lid od Hospodina – ublížili jim, nebo dokonce přišli o život (1Kr 18,4–19; 2Pa 24,20–22).

Proroci někdy spolupracovali s kněžími. Mojžíš, Boží prorok, pomazal Árona a jeho syny jako první izraelské kněze (Lv 8,10–13). Byly však také chvíle, kdy kněží dostali od Boha prostřednictvím proroků napomenutí (Oz 6,9; Mal 2,1–3). Výrazným příkladem je rod Élího. Bylo jim vytknuto špatné jednání (1S 2,27–36) a šlo o velmi ostré napomenutí kvůli rozšíření zkaženosti mezi těmi, kterým se dostalo zvláštních výsad.

Proroci byli učiteli lidu (2Pa 34). Předávali Boží poselství kněžím, králům i celému národu (Jr 5,31; Ez 22,26). Proroci mluvili i k okolním národům a představovali jim Boží plán. Toto téma se v poselstvích starozákonních proroků objevuje opakovaně (Iz 60,1–3; 62,1.2). Od proroků se očekávalo nejen to, že budou věrně předávat poselství, které jim Bůh dal, ale někdy dostali i pokyn, aby je zapsali a uchovali (Jr 36,2). Bez ohledu na to, jak zranitelní tito proroci byli (včetně slabosti a křehkosti), byli to muži a ženy modlitby, Slova a služby Bohu a jeho lidu (Jr 42,4; 2Kr 22,15–17).

Aplikace

Jak se v konkrétních situacích během dne projevuje tvá ochota důvěřovat Božímu slovu i tehdy, když tě upozorňuje na nesprávné směřování tvé víry?

PROROKYNĚ

[20]Tu vzala prorokyně Mirjam, sestra Áronova, do ruky bubínek a všechny ženy vyšly za ní s bubínky v tanečním reji. [21]A Mirjam střídavě s muži prozpěvovala: „Zpívejte Hospodinu, neboť se slavně vyvýšil, smetl do moře koně i s jezdcem.“ (Ex 15,20.21)

Kněz Chilkijáš, Achíkam, Akbór, Šáfan a Asajáš se odebrali k prorokyni Huldě, manželce Šalúma, syna Tikvy, syna Charchasova, strážce rouch. Bydlela v Jeruzalémě v Novém Městě. Mluvili s ní. (2Kr 22,14)

Osobní studium

Přečti si Ex 15,20; Sd 4,4; 2Kr 22,14 a Neh 6,14. Co dalšího nás tyto texty učí o prorocké úloze?

V Bibli nacházíme řadu příkladů žen, které Bůh povolal za prorokyně. (Viz použití hebrejského slova *nevija* [Ex 15,20] a řeckého slova *profétis* [L 2,36].) Ve verši Mi 6,4 se dozvídáme, že s Mojžíšem a Áronem Hospodin poslal i Mirjam, aby společně vyvedli Izraelce z Egypta. Mirjam je představena jako prorokyně, která zpívá píseň vítězství, když Izraelci překročili Rudé moře (Ex 15,20.21). Přesto tato prorokyně, podobně jako její mužské protějšky, nebyla bez chyb. Vidíme to například na jejím špatném postoji k Mojžíšovi a jeho kúšské manželce – za což byla Mirjam náležitě potrestána (viz Nu 12,1–10).

Službu další prorokyně můžeme sledovat v příběhu Debóry, která působila jako soudkyně v Izraeli (Sd 4,1–4). Existují jasné důkazy o tom, že Debóra (Sd 4,4) dostala zjevení od Boha (Sd 4,4–9.14–22). Její vítězná píseň (Sd 5,2–31) je uznáním Božího zásahu a měla pro národ v té době hluboký teologický význam.

Přečti si 2Kr 22,11–14. Proč šli muži krále Jóšijáše za Huldou? Co nám to naznačuje o její důležité roli v Izraeli?

S prorokyní Huldou se radili významní muži krále Jóšijáše (2Kr 22,14; 2Pa 34,22) poté, co králi přečetli slova „knihy Zákona“ (2Kr 22,8; předpokládá se, že šlo o knihu Deuteronomium). Král v reakci na to „roztrhl své roucho“ (2Kr 22,11). Zjevně šlo o velmi vážnou věc a král to pochopil. Jeho muži šli proto přímo za Huldou. Ta dostala od Boha poselství týkající se nadcházejícího soudu nad Judou. Výsledkem její služby byly Jóšijášovy reformy, které odvrátily Boží soud nad lidem.

Aplikace

Proroci i prorokyně, přestože byli povoláni Bohem, byli také hříšníky, kteří potřebovali milost. V čem může být toto poznání pro nás zdrojem povzbuzení?

FALEŠNÍ PROROCI

[13]Nato jsem řekl: „Ach, Panovníku Hospodine, hle, proroci jim říkají: Nespatříte meč a hlad mít nebudete, nýbrž dám vám na tomto místě pravý pokoj.“ [14]Hospodin mi řekl: „Ti proroci prorokují mým jménem klam. Neposlal jsem je a nepřikázal jsem jim to a nemluvil jsem k nim. Prorokují vám klamné vidění, nicotnou věštbu a lest vlastního srdce.“ [15]Toto praví Hospodin proti těm prorokům, kteří prorokují jeho jménem: „Já jsem je neposlal. To oni říkají: ‚V této zemi nebude meč a hlad.‘ Mečem a hladem vymřou ti proroci do jednoho.“ (Jr 14,13–15)

Osobní studium

Ať Bůh udělá cokoli, satan vytváří různé napodobeniny. Stejně je tomu i s proroky. Vedle pravých proroků bylo v Izraeli také mnoho falešných. Klíčové proto bylo umět rozpoznat rozdíl.

Přečti si Jr 14,1–15. Jaká situace je popsána v těchto verších? Jak se Hospodin díval na ty, kteří v jeho jménu nepravdivě mluvili jako „proroci“?

V této části se dozvídáme, že Hospodin dal Jeremjášovi poselství o soudu nad Judou – o soudu, který měl přijít v podobě meče (války), hladu a moru. Falešní proroci v té době Jeremjášovu poselství odporovali. Jeremjáš velmi jasně odhaluje falešnost jejich slov: „Ti proroci prorokují mým jménem klam. Neposlal jsem je a nepřikázal jsem jim to a nemluvil jsem k nim. Prorokují vám klamné vidění, nicotnou věštbu a lest vlastního srdce“ (Jr 14,14).

Falešní proroci jsou zkažení, protože zdrojem jejich prorockých tvrzení jsou často falešní „bohové“, které uctívají (Jr 23,13.14). Hospodin varuje před jejich slovy, protože prorokují „klamné vidění, nicotnou věštbu a lest vlastního srdce“ (Jr 14,14). Prorok Ezechiel dostal přímý pokyn prorokovat proti těm, „kteří prorokují podle vlastního srdce“ (Ez 13,2).

Falešní proroci se často řídí všeobecně oblíbenými názory. Tak je tomu i v 1Kr 22, když se na příkaz krále Achaba shromáždila skupina čtyř set „proroků“ (1Kr 22,6). Jednohlasně radili králi, aby bojoval proti Rámotu v Gileádu. Po vyslechnutí jejich slov Achab mluvil s judským králem Jóšafatem. Ten na Achaba naléhal, aby se o tom, zda mají jít do boje, poradil s prorokem Míkajášem (Micheášem; BK). „Posel, který šel zavolat Míkajáše, mu domlouval: ‚Hle, slova proroků jedněmi ústy ohlašují králi dobré věci. Ať je tvá řeč jako řeč každého z nich; mluv o dobrých věcech‘“ (1Kr 22,13). Prorok byl pravděpodobně vystaven stejnému tlaku, jaký prožívali falešní proroci Ašéry. Míkajáš se však neřídil většinovým názorem. Místo toho čekal na přímé poselství od Hospodina (1Kr 22,14).

Aplikace

Jít s davem je snadné, ať už jsme pověřeni prorockým úkolem, nebo ne. Proč může být nebezpečné následovat většinu – zvláště když si uvědomíme, jak zkažená může být společnost, jejíž jsme součástí?

NE DOKONALÍ, ALE OCHOTNÍ

Jak jsme viděli, životy starozákonních proroků jasně ukazují, že být Božím poslem nebylo nikdy snadné. Ellen G. Whiteová prožívala podobné úzkosti jako bibličtí proroci. Jak jsme se dozvěděli minulý pátek, když přijala Boží povolání, byla mladá, plachá a měla podlomené zdraví. Přestože druhé vidění její povolání potvrdilo, Ellen G. Harmonová [Whiteová] si nadále uvědomovala své obavy a napsala:

„Asi o týden později mi Pán dal další vidění. Ukázal mi zkoušky, kterými budu muset projít. Řekl mi, že mám ostatním vyprávět o tom, co mi zjevil, ale že se setkám s velkým odporem a prožiji mnoho vnitřního trápení. [...]

Toto vidění mě velmi znepokojilo. Bylo mi teprve sedmnáct let [...] a můj zdravotní stav byl velmi špatný. Upřímně jsem se modlila, aby tento úkol dostal někdo jiný. Jediné, čeho se mi však dostalo jako odpovědi, byla slova: ‚Řekni druhým, co jsem ti zjevil.'

Nechtěla jsem vystoupit před lidi. Od přírody jsem byla velmi nesmělá a chyběla mi sebedůvěra. Dokonce jsem si přála raději zemřít. Smrt se mi zdála snesitelnější než odpovědnost, kterou jsem měla nést." (2SG 35.36)

Všimněme si toho napětí. Ellen G. Harmonová by raději zemřela, než aby přijala své povolání. Až po mnoha modlitbách a povzbuzeních od spoluvěřících souhlasila a zbytek svého života zasvětila plnění „Božího příkazu." (2SG 38)

Stala se nejvlivnějším hlasem vznikající Církve adventistů sedmého dne, a dokonce jejím nejvýraznějším hlasem směrem k veřejnosti. Přesto byla Ellen Harmonová jen člověkem a měla své osobní chyby i fyzické zkoušky, rodinné výzvy a mezilidské zápasy. Na jejím lidství však vidíme velké poučení: Bůh si vybírá nedokonalé lidi, kteří jsou ochotni mu sloužit.

Pod vedením Ducha svatého prorocká služba Ellen G. Whiteové povzbuzovala věřící a seznamovala je s biblickými pravdami. Do roku 1860 sehrála vedoucí roli při rozvoji rodícího se adventistického společenství věřících a jeho poslání hlásat světu poselství tří andělů. Bůh vedl tyto věřící k tomu, aby v roce 1863 založili Církev adventistů sedmého dne. V následujících desetiletích měl prorocký hlas Ellen G. Whiteové vliv na budování celosvětového adventistického zdravotnického a vzdělávacího systému. Nejdůležitějším přínosem její služby jsou však její spisy, které mají celkem přibližně 100 000 stran. Inspirovaná díla Ellen G. Whiteové promlouvají po celém světě dodnes.

Více informací naleznete na stránce https://whiteestate.org/absg/3.